

Türkiye Doğası

Bülent Gözcelioğlu

Türkiye faunasının az bilinen türlerini ve bu türlerin değişik özelliklerini tanıtmaya devam ediyoruz. Bu sayıdaki türler, en uzak ve en yakın mesafeye göç eden iki kuş türü. En uzun mesafe göç eden tür, kutup sumrusu ya da kuzey sumrusu olarak bilinen *Sterna paradisaea*. Bu tür, aynı zamanda yaşayan hayvanlar içinde en uzun göç rekorunu da elinde tutuyor. En kısa mesafe göç eden tür olarak da Anadolu sıvacısı olarak bilinen *Sitta krueperi*. Anadolu sıvacısını seçmemizin nedeni, yalnızca ülkemizde yaşaması. Bunun yanında tarla kuşları, serçe gibi türler de çok kısa mesafe göç ederler ya da hiç etmezler. Ancak, bu türler yaygın olarak dünyanın birçok yerinde bulunur. Kutup sumrusu, kuzey kutbundan güney kutbuna ka-

dar göç edebilir. Her iki kutupta da yaz aynı yakalamak isteyen kutup sumrusu, her yıl düzenli olarak kuzeyden güney kutbuna, sonra da güneyden kuzey kutbuna göç eder. Bu sırada yaklaşık 35.000 km yol alır. Anadolu sıvacısıysa yalnızca mevsime bağlı yükseklik göçü yapar. Yazları yüksek yerlere çıkarken (2000 m), kışları daha düşük rakımlı (deniz seviyesi) yerlere gelirler. Anadolu sıvacısının tüm yaşamı boyunca aldığı yolla ilgili bilimsel bir veri yok. Ancak, kutup sumrusunun bir yılda aldığı yolun beşte biri bile olmadığını tahmin etmek zor değil.

Kutup Sumrusu

Kutup sumruları, başlarında siyah şapkaları, gri sırtlarıyla ve derin çatallı kuyruklarıyla çok güzel ve estetik bir görünüme sahiptirler. İlkbahar ve yazın gagaları kıpkırmızı olur. Boyları 40 cm, kanat genişlikleri ise 85 cm kadar olabilir.

Birçok deniz kuşu gibi balıklar ve küçük deniz omurgasızlarıyla beslenen bu canlı, kuzey kutbunda (50. paralel üzerinde) Mayıs ayında gece yarısı güneşi sırasında kuluçkaya yatarlar. Yavrular, 22 günde yumurtadan çıkar-

© Foto: Tamer Albayrak

Anadolu sıvacısı

Anadolu sıvacısı, sıvacıkuşlar ailesinin bir üyesi. Yuvalarını ağzlarındaki ıslattıkları maddelerle sıvayarak yaptıkların bu ad verilmiş. Ülkemizde yaşayan tek endemik kuş türü. Dünya üzerindeki dağılımının %95'i ülke-

mizde olduğundan, bilim adamlarınca Anadolu endemiği olarak kabul ediliyor. Çok az bir kısmı Kafkasya ve Midilli Adası'nda (Yunanistan) bulunuyor. Ülkemizdeyse tüm bölgelerde yaşıyorlar. Boyları yaklaşık 12 cm kadar. Çam ormanlarında yaşayan bu kuşlar böceklerle beslenir.

lar ve 20-24 günlükken uçmaya başlarlar. Yavrular ebeveynleriyle birlikte, ağustos ve eylül aylarında güney kutbuna doğru uzun bir yolculuğa başlarlar. Avrupa ve Afrika kıyıları üzerinden geçen bir rota izleyerek güney kutbuna varırlar. Yavrular burada 2 yıl kadar kalırlar. Büyüklükler yaz mevsimini burada geçirir, sonra, kuzeye göç ederler. Dönüş rotası, geldikleri rotadan farklıdır. İlk olarak Güney Amerika kıyılarına, buradan da tekrar Afrika'nın kuzey batı kıyılarına ulaşırlar. Buradan Avrupa kıyıları üzerinden kuzey kutbuna ulaşırlar. Dönüş yolunu Güney Amerika üzerinden yapmaları yolu uzatır. Ancak, bu yol üze-

rindeki akıntıları ve hava akımlarını kullanırlar ve daha az enerji harcarlar. Kutup sumruları bu göç sayesinde her iki kutupta da yazı yakalarlar. Burada amaç besinden çok gün ışığını yakalamaktır. Yaz aylarında gün, kutuplarda 20 saat kadar sürer. Gece de ekvatordaki kadar karanlık olmaz. Böylece hem kendisi hem de yavruları için zamanı etkin biçimde kullanır. Kutup sumruları, hayvanlar içinde en uzun göç eden tür olmanın yanında, gün ışığını en uzun gören tür özelliğini de taşır. Yaklaşık 30 yıl kadar yaşarlar. Yaşamları boyunca da 1.000.000 km'nin üzerinde yol alırlar.

<http://www.rspb.org.uk/youth/learn/migration/stories/arcticterns.asp>

Albayrak T., Erdoğan A., Observations on Some Behaviours of Krüper's Nuthatch (*Sitta krueperi*), a Little-Known West Palaearctic Bird., *Turk J Zool* 29 (2005) 177-181
Kızıroğlu, İ., Türkiye Kuşları., OGM Yay. 1989

